

Kraków, dnia 28 października 2019 roku

Ks. dr hab. Robert Nęcek
Kierownik Katedry Edukacji Medialnej
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Ocena rozprawy doktorskiej – recenzja

Autor: Ks. Łukasz Wiśniewski MIC

Nr albumu: 3941

Tytuł: *FUNKCJE KOMUNIKACYJNE STRON WWW I SERWISÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH NA PRZYKŁADZIE
PIESZYCH PIELGRZYMEK NA JASNĄ GÓRĘ*

Promotor: Ks. Prof. nadzw. dr hab. Józef Kloch

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2019

Stron: 205

Dysertacja doktorska ks. mgr lic. Łukasza Wiśniewskiego została napisana na seminarium doktoranckim ks. prof. nadzw. dr hab. Józefa Klocha, kierownika Katedry Internetu i Komunikacji Cyfrowej. Doktorant w omawianej pracy naukowej o charakterze interdyscyplinarnym zastosował się do zasad, prawideł i osiągnięć teologii i nauk o mediach i komunikacji społecznej. Recenzowana dysertacja wpisuje się w aktualną dyskusję w Kościele na temat edukacji medialnej koniecznej do właściwego odbioru i posługiwania się mediami w różnych inicjatywach kościelnych.

Wybór, sformułowanie tematu i jego zasadność

Jednym ze współczesnych uwarunkowań Kościoła staje się Internet. Jeśli bowiem człowiek jest drogą Kościoła, to jego ludzie zobowiązani są wchodzić z Dobrą Nowiną

wszędzie tam, gdzie pojawia się człowiek. Oznacza to, że istnieje pilna potrzeba odkrywania natury sieci komputerowej, szczególnie w wymiarze komunikacji dwukierunkowej Web 2.0.

W tym kontekście Autor dysertacji ks. Wiśniewski bierze pod lupę naukową podstawowe „Funkcje komunikacyjne stron www i serwisów społecznościowych na przykładzie pielgrzymek na Jasną Górę”. Przez tak sformułowany tytuł wskazuje główne aspekty swojej pracy:

- Pielgrzymowanie na Jasną Górę
- Funkcje komunikacyjne stron www i serwisy społecznościowe w kontekście pielgrzymowania

Pierwszy aspekt związany jest z teologią pastoralną. Drugi zaś w dużej mierze z teologią mediów i z naukami o mediach i komunikacji społecznej, występuje także wymiar pedagogiczny jako wartość dodana. Pierwszy należy do nieustannie rozwijanych i uważanych za istotny przedmiot badań naukowych, szczególnie w aspekcie praktycznych rozwiązań. Drugi natomiast wydaje się w dalszym ciągu jakby niedoceniony w pełni, a może nawet lekceważony. Tymczasem współczesny człowiek żyje otoczony przez nowoczesne technologie i dzięki nim lepiej i składniej pielgrzymuje. Co więcej, pielgrzymowanie tworzy wspólnotę, a funkcje komunikacyjne stron www i serwisów społecznościowych mogą pomóc w przekazie informacji, w formacji pielgrzymów, w ewangelizacji i integracji wspólnot pielgrzymkowych. Istnieje więc między obydwoma aspektami ścisły związek, a umiejętność wykorzystania Internetu w pielgrzymowaniu jest w epoce XXI wieku czymś podstawowym i niecierpiącym zwłoki. Dlatego podjęcie tematu pracy doktorskiej jest w pełni uzasadnione.

Ocena merytoryczna i metodyczna

Układ pracy

Recenzowana praca doktorska liczy 205 stron, format książki A4, czcionka w tekście głównym Times New Roman 12, interlinia 1,5, w przypisach Times New Roman 10, interlinia 1. Jest to więc praca zgrabna i konkretna. Wskazany zakres daje możliwość dogłębnego przedstawienia tematyki istotnej z punktu widzenia teologii i nauk o mediach i komunikacji.

Trzeba jednak stwierdzić, że Doktorant stanie przed wyzwaniem perfekcyjnego zredagowania tekstu dysertacji w przypadku druku, gdyż występują małe niedociągnięcia jak chociażby brak sigli przy cytowanym tekście św. Pawła (s. 141), czy brak w tekście właściwym numeru orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu papieża Franciszka (s.104).

Na recenzowaną dysertację – poza kartą tytułową – składają się: „Spis treści” (s. 2-4), „Wykaz skrótów” (s. 5), „Wstęp” (s.6-20), „Rozdział I. Fenomen pielgrzymowania” (s. 21-60), „Rozdział II. Metodologia badań serwisów internetowych pielgrzymek” (s. 61-103), „Rozdział III. Analizy i badania nad komunikacją pielgrzymek” (s. 104-160), „Zakończenie” (s. 161-172), „Bibliografia” (s. 173-188), „Aneks nr 1” (s. 189-193), „Aneks nr 2” (s. 194), „Aneks nr 3” (s. 195-202), „Spis rysunków” (s. 203-205).

Wydaje się, że praca złożona z trzech rozdziałów jest logiczna, uzasadniona i dobrze uwzględniona w spisie treści, choć prosi się o jakieś odniesienie w tytule rozdziału lub w podtytule bezpośrednio do nazwy Jasnej Góry. Powstaje dodatkowo pytanie, czy potrzebny jest paragraf „Pielgrzymowanie w religiach monoteistycznych” skoro tytuł dysertacji wprost mówi o pielgrzymowaniu na Jasną Górę. Jakie jest więc uzasadnienie prezentowania pielgrzymowania w judaizmie i islamie, skoro przedmiotem badań jest pielgrzymowanie do częstochowskiego sanktuarium reprezentującego katolicyzm, a sam Doktorant już we wstępie pisze, że ruch pielgrzymkowy w „chrześcijaństwie posiada szczególne znaczenie” (s. 6)? Mimo tego pytania o strukturę ocenianej pracy doktorskiej warto ocenić pozytywnie. Odzwierciedla ona jakość opracowywanych danych i zarazem stanowi wynik ich naukowego wnioskowania.

Wykorzystanie źródeł i innych pozycji bibliograficznych

W bibliografii Doktorant odnosi się do dokumentów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (brakuje zaznaczenia, że chodzi o źródła i te źródła stanowi właśnie Magisterium Kościoła. W perspektywie ewentualnej publikacji dysertacji, należałoby to niedociągnięcie uwzględnić). W dalszej kolejności ustawienie literatury przedmiotu i literatury pomocniczej jest właściwe. Autor odwołuje się do bogatego wyboru pozycji polskich i obcojęzycznych, drukowanych i udostępnianych w Internecie, co stanowi istotny atut tej pracy. Sam materiał źródłowy jest obszerny i ważny z punktu widzenia m.in. teologii pastoralnej, teologii mediów i nauk o mediach i komunikacji społecznej. W sumie wykorzystanie źródeł i innych pozycji bibliograficznych w recenzowanej pracy należy ocenić pozytywnie.

Ocena merytoryczna

Niewątpliwie Doktorant podjął się opracowania istotnego zagadnienia i obszernego zarazem. Przedmiotem jego badań stały się strony internetowe i serwisy społecznościowe pieszych pielgrzymek na Jasną Górę. Zbieranie danych przeprowadził w dwóch odsłonach:

- Badania z perspektywy osób odpowiedzialnych za prowadzenie stron i serwisów społecznościowych.
- Analiza stron www i profili mediów społecznościowych

Druga odsłona zbierania danych objęła analizę stron www i serwisów społecznościowych przez zastosowanie metod:

- Website Communication Model
- Online Communication Model

Autor posłużył się metodami: analizą ramową i analizą zawartości treści, a także przeprowadził badania sondażowe. Dzięki temu zgromadził wiele cennych danych i poddał je krytycznej pracy redakcyjnej prowadzącej do syntezy posiadającej przydatność naukową. Przedstawienie bowiem wykorzystania Internetu w ruchu pielgrzymkowych na Jasną Górę w kontekście jego podstawowych funkcji komunikacyjnych w zakresie stron www i serwisów społecznościowych jest niezwykle ważne i kładzie nacisk na poważne podejście do edukacji medialnej w instytucjach kościelnych.

Dysertacja ks. Wiśniewskiego godna jest uwagi, gdyż nikt w Polsce do tej pory nie przeprowadził – w odniesieniu do pielgrzymek na Jasną Górę – tak kompleksowych badań w zakresie wykorzystywania Internetu w celu rozwoju funkcji informacyjnej, formacyjnej, ewangelizacyjnej i integracyjnej. Praca miała za zadanie ukazać aktualny stan „komunikacji grup pielgrzymkowych w Internecie” (s. 11). I rzeczywiście ukazała, że wołanie o edukację medialną – w kontekście wykorzystania narzędzi internetowych do tworzenia i publikowania „treści formacyjnych i ewangelizacyjnych, aby prowadzić efektywną komunikację wiary” (s. 166) – jest głosem proszącym o wcielenie jej w życie. W tym kontekście postulowałbym – w ramach bibliografii – uzupełnić spis prac naukowych o monografię „Edukacja medialna w nauczaniu społecznym papieża Franciszka” z roku 2016 i artykuł „Edukacyjny wymiar tweetów papieża Franciszka” z „Colloquia Theologica Ottoniana” 1:2016. Generalnie rzecz

biorąc niniejsza praca doktorska jest – co podkreślam celowo kolejny raz – wołaniem o nauczanie edukacji medialnej w instytucjach kościelnych.

Warto podkreślić interdyscyplinarny charakter recenzowanej dysertacji, co oznacza konieczność sprostania różnym wyzwaniom. Chodzi o to, że osoba specjalizująca się w danej dziedzinie z konieczności musi się zdać na opinie badawcze osób specjalizujących się w innych dziedzinach, co niewątpliwie wiąże się z wyzwaniami merytorycznymi i redakcyjnymi.

Praca doktorska ks. Wiśniewskiego ma też swoje usterki. Jedną z głównych usterek – co zresztą Autor sam zauważa w zakończeniu dysertacji – jest „liczba respondentów (N=75) i stanowi ona słabość przeprowadzonej ankiety. W związku z tym, że niestety mniej niż połowa odpowiedzialnych za pielgrzymki wzięła udział w badaniu, formułowane wnioski mogą być niepełne” (s.166). Z tej racji – w oparciu o WCM i OCM analizy własne stają się uzupełnieniem komunikacji pielgrzymek na Jasną Górę w Sieci.

Formalna strona pracy

Recenzowana dysertacja jest niezwykle interesująca. Jej lektura sprawia satysfakcję, a niektóre postulaty Autora aż proszą się o zauważenie i realizowanie w życiu. Wystarczy chociaż wymienić postulat „większej troski o dialog w Sieci. Wymaga to edukacji, by interakcja nie polegała tylko na polubieniach lub udostępnieniu treści, ale umożliwieniu dyskusji między pielgrzymami na temat wiary, doktryny, działalności Kościoła, gdy nie mają okazji spotkać się w świecie realnym” (s. 160). Dysertacja – od strony graficznej – dobrze zredagowana. Spis treści umożliwia dobry wstępny kontakt z prezentowanym zagadnieniem. Sporadycznie pojawiają się niezręczności stylistyczne lub interpunkcyjne. Trzeba docenić wysoki poziom kultury językowej pracy i przejrzystość w formułowaniu myśli.

Należy podkreślić także, iż ks. Wiśniewski ubiegający się o stopień naukowy doktora przedstawił tekst charakteryzujący się wysokim poziomem merytorycznym i formalnym, a wszelkie niedociągnięcia już zasygnalizowane – w przypadku publikacji – można łatwo usunąć.

Zagadnienia do dyskusji

Niewątpliwie praca naukowa ma pobudzać do stawiania pytań. Chodzi bowiem o dalsze naukowe poszukiwanie prawdy i próby jej zrozumienia. W tym kontekście warto

więc sformułować pytanie o stan edukacji medialnej w polskich seminariach duchownych? Jak wypośrodkować między zamknięciem się na środki przekazu a medialnym ekshibicjonizmem? Z czego bierze się lęk przed współpracą ze światem mediów? To tylko niektóre pytania warte zastanowienia.

Wniosek końcowy

Recenzowana dysertacja skłania do dalszych przemyśleń, co zresztą było do przewidzenia, gdyż Doktorant miał szczęście pisać pracę pod kierunkiem Profesora, który jest nie tylko teoretykiem, ale także świetnym praktykiem i był długoletnim znanym zawodowym rzecznikiem. Opracowana tematyka jest aktualna. Na podstawie analizy treści pracy i uwag zawartych w recenzji – uwzględniając pozytywy i nieliczne mankamenty wnoszę – do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – jako recenzent o przyjęcie rozprawy doktorskiej i kontynuowanie przewodu wymaganego do nadania ks. mgr lic. Łukaszowi Wiśniewskiemu MIC stopnia naukowego doktora.

Kierownik Katedry Edukacji Medialnej
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Ks. Robert Nęcek
dr hab. nauk społecznych